

AKTUELNI REŽIM NE PREZA OD URUŠAVANJA
UNIVERZITETA, ŠKOLSTVA, ZDRAVSTVA, CRKVE...

Anatomija sunovrata

Vladajuća garnitura ne može očekivati podršku informisanih i kritički mislećih građana. Upravo zato univerziteti postaju prirodni protivnici svakog autokratskog sistema koji počiva na ograničenoj informisanosti, nedovoljnoj opštoj pismenosti, strahu i kontroli javnog prostora

Slobodan Vukosavić

VLADAJUĆA GARNITURA JE posvećena osvajanju i očuvanju vlasti, koju koristi za nesputano i nedomaćinsko raspolaganje vitalnim prirodnim i društvenim resursima. Ukoliko bilo koji od ključnih stubova društva – univerzitet, crkva, škola ili zdravstvo – ne pruža podršku vladajućoj autokratiji, utoliko gore po njega. Takav odnos prema društvenim institucijama najupečatljivije se ogleda u odnosu prema Univerzitetu u Beogradu (UB), koji je, prema najnovijim podacima, među najboljih tri odsto, preciznije 2,73 odsto univerziteta u svetu.

I to uprkos činjenici da UB ima budžet po studentu 1,62 puta manji od Univerziteta u Zagrebu, 2,18 puta manji od Ljubljane i čak 40,5 puta manji od uporedivih univerziteta u SAD. Uprkos značajno manjim sredstvima, on i dalje zauzima bolju poziciju od univerziteta u Zagrebu i Ljubljani. To je rezultat, pre svega, kvaliteta i zalaganja njegovih nastavnika, istraživača i studenata, a ne adekvatnosti uslova u kojima oni rade.

Vaspitani da budu pravdoljubivi i slobodnomisleći, studenti su pre skoro dve godine zatražili da oni koji su odgovorni za smrt šesnaestoro ljudi budu kažnjeni u skladu sa zakonom. Taj zahtev bio je neprihvatljiv za režim, koji je, po svemu sudeći, odlučio da se univerzitetima osveti tako što im je četiri puta smanjio vreme predviđeno za naučni rad, pa samim tim i odgovarajuće finansiranje.

Posledice takve politike neposredno osećaju istraživači, koji nemaju dovoljno sredstava za naučnu opremu, repromaterijal, istraživanja, publikovanje naučnih radova i učešće na naučnim konferencijama. Uprkos tome, UB je ranije bio rangiran u gornjih 2,27 a sada je u gornjih 2,73 odsto svetskih univerziteta. U

datim okolnostima, i sama činjenica da je pad relativno ograničen predstavlja svojevrsan podvig.

Umesto da se ta činjenica sagleda u kontekstu dramatično nepovoljnijih uslova za rad, režim ovaj „pad rejtinga“ koristi kao instrument političke kampanje i kao povod za dalje urušavanje državnih univerziteta. Posebno zabrinjavaju nastojanja da se sistem visokog obrazovanja dopuni ili zameni kvazinaučnim, crkveno-režimskim institucijama, pod okriljem političkih struktura i najvotrenijih pobornika režima iz redova Crkve.

Vlast ne preza od urušavanja celokupnog sistema visokog obrazovanja zarad kratkoročnih vlastoljubivih ciljeva. Ipak, teško je poverovati da su motivi isključivo kratkoročni. Vladajuća garnitura ne može očekivati podršku informisanih i kritički mislećih građana. Upravo zato univerziteti postaju prirodni protivnici svakog autokratskog sistema koji počiva na ograničenoj informisanosti, nedovoljnoj opštoj pismenosti, strahu i kontroli javnog prostora.

Tokom studija i pri zapošljavanju, učesnici studentskog pokreta se suočavaju sa čitavim nizom poteškoća. Mnogi studenti su izloženi psihičkom i fizičkom nasilju.

Žalosna posledica odnosa prema visokoobrazovanim mladim ljudima ogleda se i u činjenici da je, na svakih sto mladih stručnjaka koji su stekli diplomu državnog fakulteta, čak četrdeset troje već napustilo Srbiju. Takva situacija dugoročno je neodrživa, jer bi, nakon iscrpljivanja i rasprodaje prirodnih resursa, izostao dovoljan broj ljudi sposobnih da stvaraju novu ekonomsku vrednost, obezbeđuju prihode javnih finansija i doprinose održivom finansiranju penzionog sistema. Slična logika uočljiva je i u odno-

**Nepravедno je i
nečovečno očekivati
od studenata da
sami preuzmu rizike
koje podrazumeva
konfrontacija sa
osvetoljubivim režimom
na zalasku. Odgovornost
i rizike trebalo bi da
preuzmu svi građani**

RADULE PERIŠIĆ / ATAMAGES

su prema crkvi. Saradnja pojedinih crkvenih poglavara sa vladajućim režimom može zadovoljiti njihove lične ambicije, ali je cena takvog odnosa urušavanje ugleda crkve u narodu. U neposrednom kontaktu sa vernicima i građanima nalaze se parohijski sveštenici, kojima sa-vest, položeni zavet i odanost Bogu nalažu da pred narodom govore istinu. To ih stavlja u izuzetno tešku situaciju, jer su izloženi pritiscima nadležnih arhijereja, koji imaju institucionalnu moć da im oduzmu parohiju i da tako ugroze opstanak njihovih porodica.

Posebno zabrinjavaju postupci prema ljudima od crkve koji su pružili smeštaj i hranu deci različitih vera koja su u misiji dobre volje pešačila kroz Srbiju. Takav odnos prema hrišćanskoj solidarnosti teško je pomiriti sa osnovnom misijom crkve.

Crkva je vekovima bila zaštitnik kulturnih i identitet-skih vrednosti. Međutim, čini se da je deo njenog vrha danas u dosluhu sa vlastolupcima koji ne skrivaju ba-hatost, bezakonje i nebrigu za druge. U Crkvi i dalje po-stoje ljudi koji dele brigu za dugoročni opstanak nara-da i države, oni su u većini, ali se njihov glas slabo čuje, dok im je domašaj ograničen zavetom bezuslovne po-slušnosti starijima, čak i u slučajevima kada nadređeni podlegnu iskušenjima, stanu uz režim i okrenu se protiv sopstvene dece.

Primer korozivnog mešanja politike u osetljiva crkve-na pitanja može se videti u promociji nekadašnjeg epi-skopa budimljansko-nikšičkog Metodija, koji je u javnim nastupima iskazivao izrazitu bliskost sa predsednikom Srbije, u zvanje mitropolita. Uspostavljeno je crkveno ustrojstvo gde se na čelu Eparhije budimljansko-nikšič-ke nalazi mitropolit, dok je pravoslavni narod u Crnoj Gori sada podeljen između dva mitropolita. Nastojanja da se podeli crkva, kao i da se unesu političke podele među srpski narod u Crnoj Gori sprovode se zarad prolaznih političkih potreba vladajućeg režima u Srbiji, ali po ceni značajne dugoročne štete.

Uprkos svemu, vladajuća garnitura nastoji da se pred-stavi kao zaštitnik našeg naroda u okruženju. Dosadaš-nja iskustva, međutim, upućuju na zaključak da se radi o instrumentalizaciji tog pitanja zarad učvršćivanja vlasti, suzbijanja svakog otpora i stvaranje mita o sopstvenoj nezamenljivosti. Posle pokliča „Karlovac, Karlobag, Vi-rovitica“, broj pripadnika našeg naroda u Hrvatskoj ma-nji je za oko 470.000, zanemariv je u Sarajevu i značajno umanjen u krajevima gde su vekovima živeli.

Aktivnost prorežimske Srpske liste na Kosovu i Me-tohiji koincidira sa procesima etničkog čišćenja i ukla-njanja materijalnih i nematerijalnih tragova postojanja našeg naroda. Neposredni progonitelj iz Prištine poziva se na Briselski, Vašingtonski i Ohridski sporazum, tvr-deći da ih je Srbija prihvatila. Ono što pripadnici režima o tim sporazumima govore građanima Srbije značajno se razlikuju od izjava strancima.

Narod koji još uvek opstaje na KiM i koji nije podle-gao zastrašivanju i otvorenom nasilju, doskora je sma-tran žrtvom i mnoge, nama ne baš naklonjene zemlje osuđivale su brutalne progone Srba. Posle incidenta u Banjskoj, isti narod sve češće svrstavaju među „terori-ste“, dok se prećutno prihvata suspendovanje njegovih osnovnih prava. Režimska obećanja da će „braniti na-rod na KiM“ stvaraju razumljivu zebnju, jer se svi seća-ju obećanja „ne dam Gazivode“, kao i ranijih zaklinjanja da srpske institucije na KiM nikada neće biti predate.

Nesigurnost je sve veća i za građane u ostatku Srbi-je. Rudarenje praćeno toksičnim deponijama i ispušta-njem otpadnih voda širi se iz Bora i Majdanpeka. Ugro-ženi su stanovnici Krivelja, Oštrelja, Žagubice i drugih mesta na istoku Srbije, dok se slični projekti planiraju i u okolini Zaječara, Loznice, Šapca, Novog Pazara i na drugim područjima. Istovremeno, nasilje nad građani-ma koji ne podržavaju režim nije ograničeno na Beo-grad, Novi Pazar, Novi Sad, Valjevo i Kulu, već obuhvata sve veći deo Srbije.

Zatečeno stanje daje uvid u anatomiju sunovrata. Ako se prepustimo, sunovrat neće sam od sebe preći u odr-živo ravnotežno stanje. Zato svaki izgovor poput „neću da se bavim politikom“, „neka to sredi neko drugi“, „nije mi u interesu da se zameram vlastima“, „ipak sam dobro predizborni poklon“ ili „bolje mi je da gledam svoja po-sla“ u suštini znači: „pristajem na sunovrat zajednice da bih kupio još koji trenutak sopstvenog pukog tavorjenja“.

Studentski zahtev za utvrđivanje odgovornosti i ka-žnjavanje onih koji su odgovorni za smrt šesnaestoro ljudi pruža tračak nade. Međutim, očekivanje da će stu-denti „sve sami rešiti“ bilo bi krajnje sebično i neodgo-vorno. Studenti mogu biti snažan pokretač društvenih promena, ali bilo bi nepravedno i nečovečno očekivati od njih da sami preuzmu rizike koje podrazumeva kon-frontacija sa osvetoljubivim režimom na zalasku. Odgo-vornost i rizike trebalo bi da preuzmu svi građani. ■

autor je redovni član SANU i profesor ETF-a Univerziteta u Beogradu